

แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา
ด้วยรูปแบบทางศิลปะการแสดง: กรณีศึกษา เทศกาลโขนกรุงศรี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Guidelines for Tourism Promotion Affected by Coronavirus Epidemic

via Performing Arts: A Case Study of Khon Krung Si of

Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ธิดารัตน์ ภูมิวัฒน์¹ / ตรีชวัฒน์ มีสมศักดิ์²

Tidarat Pumiwattana / Treethawat Meesomsak

¹สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา

Performing Arts program, Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya
Rajabhat University

²สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Received: November 17, 2020

Revised: April 25, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะการแสดง จากงานเทศกาลโขนกรุงศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ถูกจัดขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคระบาด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสืบทอดศิลปะการแสดงโขนในอนาคต โดยการจัดกิจกรรมที่ใช้ชื่อว่าเทศกาลโขนกรุงศรี ใช้วิธีศึกษาข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบกับสื่อดิจิทัล

ศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรม จัดขึ้นหลังจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา ด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาภายใต้ชื่อกิจกรรมว่า เทศกาลโขนกรุงศรีดำเนินการจัด จำนวน 3 วัน คือ ระหว่าง 4 - 6 กันยายน พ.ศ. 2563 มีอัตราการใช้จ่ายเงินหมุนเวียนในพื้นที่จากการจัดกิจกรรม 52,000,000 บาท ผู้เข้าถึงสื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการ จำนวน 2,310,000 คน โดยรูปแบบการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของไทยประเภทโขนในการดำเนินการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว, ศิลปะการแสดง, เทศกาลโขนกรุงศรี, วิกฤตโรคไวรัสโคโรนา

Abstract

This academic article aimed to portray the guidelines of organizing activities to promote tourism affected by COVID epidemic in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province via performing arts entitled Khon Krung Si activity. The data were collected by systematic interviews and using digital media. The event, entitled Khon Krung Si supported by the Ministry of Tourism and Sports, was held after the coronavirus epidemic using performing arts to run the activity. Khon Krung Si took place during September 4-6, 2020 with the flowing of 52,000,000 baht spent throughout three days of the event, and with 2,310,000 people accessing the project public relations through Khon, Thai cultural performing arts, as the main activity.

Keywords: tourism management, performance, Krungsri pantomime sermon, COVID epidemic

บทนำ

ศิลปะการแสดงของไทยเป็นศาสตร์ที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็น โขน ละคร นาฏศิลป์ไทยแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะการแสดงโขน การแสดงประเภทหนึ่งของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทยที่หารับชมได้ยาก ด้วยรูปแบบที่มีความประณีตและรวมศาสตร์ของศิลปะไทยในองค์ประกอบการแสดงไม่ว่าจะเป็น วรรณศิลป์ ดนตรี หัตถศิลป์ และศิลปกรรม ในบรรดานานาประเทศต่างก็ให้ความยอมรับศิลปะของไทยในแขนงนี้ อีกทั้งองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโกยังได้ประกาศขึ้นบัญชี “Khon, masked dance drama Thai” เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ ซึ่งศาสตร์ศิลปะการแสดงของไทยยังคงรวมถึงศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่ สะท้อนเป็นในรูปแบบเชิงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของประเทศไทย รูปแบบทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ สิ่งที่สามารถจับต้องได้ อาทิเช่น โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และอีกหนึ่งประเภทคือ รูปแบบวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น ประเพณีทางวัฒนธรรม ความเชื่อท้องถิ่น (Sunphongsri, 2017: 27) หรือรูปแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงวิถีชุมชน เป็นต้น ศาสตร์ด้านศิลปะการแสดง เป็นอีกหนึ่งตัวสะท้อนถึงรูปแบบการพัฒนาการของวัฒนธรรมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันด้วยรูปแบบการแสดงของไทย มีลักษณะที่เป็นภาพที่ปรากฏเด่นชัดแล้วนั้นเรื่องราวหรือวรรณกรรมยังคงสามารถสะท้อนถึงความเชื่อ หรือสอดแทรกอัตลักษณ์ที่ไม่สามารถจับต้องในรูปแบบการแสดงนั้น ๆ อีกด้วย

ในช่วงปลายปี 2562 ประชากรโลกได้รับผลกระทบจากสถานโรคระบาดไวรัสโคโรนา หรือที่เรียกกันอีกชื่อว่า โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งทางตรงและทางอ้อมในธุรกิจทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การโทรคมนาคม โรงแรม การศึกษารวมถึงการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีรายได้หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว เป็นแหล่งรายได้เพื่อหล่อเลี้ยงกลุ่มคนใน

ชุมชน ท้องถิ่น รายได้ที่เกิดนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติโดยเฉพาะ จังหวัด ที่สำคัญ อาทิ ชลบุรี ภูเก็ต กระบี่ เชียงใหม่ กรุงเทพฯ เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ที่มีอัตราการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีจำนวนมากถึง 11,000,000 คน จาก 39,700,000 คนของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (BBC, 2020) โดยผลกระทบจากโรคระบาดดังกล่าวทำให้ทุกประเทศทั่วโลกต้องประกาศมาตรการการปิดพื้นที่ ปิดประเทศ เพื่อเป็นการป้องกัน การแพร่ระบาดของโรค รวมถึงควบคุมสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้างเป็นเวลานาน ทำให้กระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก โดยประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในระดับต้นๆ ของโลกให้เป็นประเทศที่ดีที่สุดในด้านการฟื้นตัวจากการจัดอันดับดัชนี Global COVID-19 Index (News Thai PBS, 2020) ชื่อย่อที่เรียกว่า GCI ที่นำมาใช้เป็นระบบในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ โดยดูภาพรวมในมิติต่าง ๆ ด้านการฟื้นตัว ด้านความรุนแรงของ การระบาด ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและมีผลการประเมินให้เป็นประเทศที่ดีที่สุดในทั้งสองมิติจาก 184 ประเทศทั่วโลก

จากมูลเหตุที่กล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นได้ว่า ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและทั่วโลกโดยเฉพาะการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญ และหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบต่าง ๆ และรูปแบบทางด้านศาสตร์ ศิลปะการแสดง ก็นับว่าเป็นหนึ่งกลไกที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ ในเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้ศิลปะการแสดงแขนงโขน ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติของชาติและเป็นการแสดงที่บุคคลทั่วไปเข้าใจเนื้อหาสาระได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างสุนทรีย์ ให้แก่นักท่องเที่ยวและบุคคลในชุมชนท้องถิ่น จากสภาวะจิตใจที่มีความกังวล เครียดจากสถานการณ์ดังกล่าวด้วย การสร้างความสุขโดยกระบวนการทางศิลปะการแสดงได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะการแสดง จากงานเทศกาล โขนกรุงศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ถูกจัดขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคระบาด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสืบทอดศิลปะการแสดง โขนในอนาคต

การดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาด้วย วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) และกำหนดประเด็นคำถามสำหรับเก็บข้อมูล อาทิเช่น การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และประเด็นคำถาม รวมกับการสนทนากับผู้สัมภาษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนและศึกษาร่วมกับบทความวิชาการ ตำราเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น

สถานการณ์โรคระบาด

ปลายปี พ.ศ. 2562 ได้มีโรคระบาดขึ้นในทวีปเอเชีย ณ เมือง อู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นเมืองที่มีมรดกทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ และด้วยรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตแบบท้องถิ่นที่มีการรับประทานอาหารที่มีจากป่า หรือสัตว์ตระกูลที่หลากหลาย จึงทำให้มีการกลายพันธุ์ของเชื้อโรค กลายเป็นไวรัสโคโรนา 19 และส่งผลกระทบเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็วลุกลามกลายเป็นผลกระทบในระดับโลก โดยในต้น ปี พ.ศ. 2563 สถานการณ์ของโรคระบาดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชนนำไปสู่การออกข้อกำหนดที่ชัดเจนในเรื่องการเดินทางระหว่างประเทศ และส่งผลกระทบจนถึงการปิดประเทศเพื่อควบคุมการแพร่ระบาด จากสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าวส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อไวรัสทั่วโลก มากกว่า 42 ล้านคน มียอดผู้เสียชีวิต

จำนวน 1.1 ล้านราย (BBC, 2020) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจ โลกเกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง ธุรกิจ โลกเกิดการชะลอตัวลงอย่างหยุดชะงักและเห็นได้อย่างแจ้งประจักษ์ รวมถึงประเทศไทยที่มีการท่องเที่ยวเป็นรายได้สำคัญของประชากรบางกลุ่ม ทำให้ขาดรายได้ให้เห็นได้ชัด และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Khanwan, 2020) ที่กล่าวว่า

“แน่นอนว่าถ้ามองเรื่องการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เราจะมองเห็นภาคธุรกิจบริการเป็นส่วนใหญ่ ทั้งธุรกิจที่พัก รถรับจ้างขนส่ง หรือร้านค้า ร้านอาหารต่าง ๆ โควิดสร้างผลกระทบบน โลกอย่างเบ็ดเสร็จ อยุธยาก็ไม่ต่างกันครับ ยิ่งโดยเนื้อแท้แล้วจังหวัดนี้คือ จังหวัดที่ใช้ชีวิตดำเนิน ไปกับเรื่องท่องเที่ยวด้วยแล้ว การล็อกดาวน์ช่วงโควิด มันหมายถึงการที่ผู้ประกอบการที่เปิดบริการรองรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องปิดบริการ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เองก็ไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้อยู่แล้ว มันจึงทำให้ธุรกิจและรายได้ต่าง ๆ ที่เคยได้ต้องหยุดลง”

การท่องเที่ยวไทย

การท่องเที่ยวในโลกมีหลากหลายรูปแบบ และประเทศไทย นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางศาสตร์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีทั้งวัฒนธรรมที่สืบทอดเป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน มีอาหารที่รสชาติดี รวมถึงธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์ และมีการเดินทางสะดวก ทั้งทางอากาศและทางรถยนต์ รูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงเป็นการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการดูแลและทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีหลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยกำหนดเป้าหมายแนวทางการท่องเที่ยวว่า ประเทศไทยจะต้องมีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 ของด้านการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนส่งเสริมดังกล่าวคือ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ททท. และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดำเนินการพัฒนาในรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้แนวคิด Amazing Thailand โดยจัดทำกลยุทธ์ 4 ประการ คือ 1) Thainess 2) Treasure Beaches Nature 3) Health & Wellness Trend และ 4) Festivities เน้นรูปแบบส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระแสให้เกิดการรับรู้ถึงความเป็นประเทศไทยให้แก่ นักท่องเที่ยว

ศิลปะการแสดงกับการท่องเที่ยวไทย

ในบริบทของประเทศไทยที่มีภาพลักษณ์ในเรื่องการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เชิงวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ที่มีความคงอยู่ของธรรมชาติที่สมบูรณ์ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ มีรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างและเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวทำให้เป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ศาสตร์ทางด้านศิลปะการแสดงเป็นศาสตร์หนึ่งที่ประเทศไทยมีอัตลักษณ์เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง และยังสามารถแตกแขนงได้ตามลักษณะท้องถิ่นการรำรำ ที่มีเอกลักษณ์และความเป็นรูปแบบเฉพาะตัวในทุกภูมิภาค ซึ่งมีรูปแบบ การแสดงที่เกี่ยวข้องกับการรำรำ การละคร โขน การแสดงท้องถิ่นรวมถึงศิลปะการแสดงศาสตร์อื่น ๆ รวมถึงศาสตร์การบรรเลงดนตรี (Sai-thongkham, 2018: 51) ที่ถือเป็นหนึ่งกลไกที่เป็นรูปแบบขับเคลื่อน และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมชมการแสดงของไทยที่ได้ทอดแทรกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามเทศกาล ประเพณี

สถานการณ์โควิด กับผลกระทบจากการระบาดของโรคในพื้นที่จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวหลังจากผลกระทบดังกล่าวในพื้นที่จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา โดยดำเนินการเป็นการเร่งด่วน ด้วยรูปแบบการดำเนินกิจกรรม โดยใช้รูปแบบทางด้านศิลปะการแสดง เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินเพื่อให้เกิดสภาพคล่องในพื้นที่ รวมถึงนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ ที่มีการเดินทางสะดวก และการดำเนินการที่จัดอยู่ภายใต้มาตรการความปลอดภัยในการควบคุมตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นถึงการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง

ลำดับที่	เดือน	จำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากการ ท่องเที่ยว	หมายเหตุ
1	กุมภาพันธ์	-42.31%	-44.75%	
2	มีนาคม	-90.48%	85.5%	
3	เมษายน	-99.9%	-95.5%	ประเทศไทย ประกาศใช้มาตรการ ปิดพื้นที่

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2563

ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงถึง 99.9% ถ้าในเดือนเมษายนถ้าไม่เกิดสถานการณ์ดังกล่าว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี คือ เทศกาลมหาสงกรานต์ การเล่นน้ำคนช้าง (Meesomsak, 2563: 87) การประกาศปิดพื้นที่งดการดำเนินการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุขในมาตรการการควบคุมเรื่องโรคระบาด หลังจาก

สถานการณ์ โครonavirus ดังกล่าว คลี่คลายลงในเดือนกรกฎาคม จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา จึงมีแนวทางเยียวยาด้านการท่องเที่ยวโดยดำเนินการ 4 ด้าน ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์หลังการประกาศปิดพื้นที่ โดยการประชาสัมพันธ์นั้น ดำเนินการโดยเน้นสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ผ่านระบบสารสนเทศสื่อดิจิทัล เน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ และรักษามาตรฐานตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก ภาพสื่อให้เห็นถึงการสวมใส่หน้ากากอนามัย มีการสร้างเรื่องราว ภาพประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจโดยใช้วิถีชุมชนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหลัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในความปลอดภัยของสุขภาพ มีนักท่องเที่ยวเข้าถึง ระบบสารสนเทศ สื่อออนไลน์ของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา มากกว่า 1,300,000 คน

2. การศึกษารูปการส่งเสริมเสริมการขาย มีดำเนินงานร่วมกันร่วมกับทั้ง ภาครัฐภาคเอกชน มีการดำเนินการส่งเสริมการขาย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และให้เกิดการใช้จ่ายในพื้นที่ทำให้เกิดสภาพการเงินที่หมุนเวียนด้วยการลดราคาทั้งที่พัก โรงแรมในพื้นที่ รวมถึงร้านอาหารต่าง ๆ มีการแจกแถมของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว มีการเชิญผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัด ดำเนินการ และขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการให้ดำเนินการส่งข้อมูลในการส่งเสริมการขายมายังกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทางหน่วยงานจะได้ช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์ในสื่อดิจิทัล ในรูปแบบต่าง ๆ

3. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกระตุ้นการเดินทางการใช้จ่าย มีการจัด กิจกรรม เพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยกิจกรรมที่ จัดเป็นกิจกรรมแรกคือเทศกาลดนตรีกลางมรดกโลก รูปแบบการจัดงานเน้นให้ นักท่องเที่ยวฟังเพลงในบรรยากาศเมืองเก่า โดยกิจกรรมดังกล่าวดำเนินการ จำนวน 4 ครั้ง และเทศกาลโขนกุงศรี ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อเนื่องกันจำนวน 3 วัน ขับเคลื่อนรูปแบบกิจกรรมด้วยการสร้างสุนทรีย์ของนักท่องเที่ยวผู้รับชม และยังมี การจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาในระดับประเทศ ร่วมกิจกรรมด้านกีฬาจำนวน 9 ชนิด จาก

การดำเนินทั้ง 3 กิจกรรม มีจำนวนผู้เข้าชม 69,500 คน เกิดรายได้จากร้านค้าในท้องถิ่น จำนวน 24,600,000 บาท

4. มาตรการเยียวยาโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการเยียวยาผู้ที่มีผลกระทบ โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) ตรวจสอบและรวบรวมรายชื่อมัคคุเทศก์ จำนวน 342 คน ที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาเพื่อดำเนินการส่งต่อไปยังกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณารับการช่วยเหลือตามขั้นตอนและลำดับต่อไป

2) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ขึ้นขอรับเงินหลักประกันจำนวน 38 คน

3) มีการปล่อยสินเชื่อเพื่อนำไปบริหารจัดการ โดยดำเนินร่วมกับ

ธนาคารของภาครัฐบาล

เทศกาลโขนกรุงศรี

โขน เป็นรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งของไทย ที่ได้รับการยกย่องในระดับโลกและได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การสหประชาชาติหรือยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกที่ไม่สามารถจับต้องได้ นับว่าเป็นศิลปะแสดงที่สะท้อนถึงความคนไทยได้อย่างชัดเจน เพราะรูปแบบการนำเสนอมีการใช้คำประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรอง บทพากย์ เจริจา ที่ประคิษฐ์วรรณกรรมทางภาษาที่สวยงามของภาษาไทย รวมถึงการสะท้อนที่แสดงออกทางเครื่องแต่งกาย มีลวดลายที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของคนไทยอย่างเด่นชัด อีกทั้งเครื่องประดับนิมพิมาภรณ์ที่ประคิษฐ์อย่างสวยงาม รูปแบบการแสดงออกของศิลปะการแสดง โขนมีความอ่อนช้อย สง่างามและถูกสืบทอดอย่างมีจารีตปฏิบัติ การแสดงโขนนับเป็นรูปแบบการแสดงที่มีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ปรากฏอยู่ (Aungkhasirisap, 2001: 1) มีการแสดงท่าทางเพื่อแสดงบ่งบอกความหมาย จึงถือได้ว่า รูปแบบศิลปะการแสดงแขนงนี้ เป็นการแสดงที่ทรงคุณค่าของชาวไทยอย่างยิ่ง

เทศกาลโขนกรุงศรี ได้กำหนดจัดขึ้น ในระหว่างวันที่ 4-6 กันยายน พ.ศ. 2563 ซึ่งประเทศไทยประกาศผ่อนคลายสถานการณ์จากโรคระบาดไวรัสโคโรนา

โดยรูปแบบการแสดงผลนอกจากให้นักเรียนในห้องได้ร่วมกันแสดงอนุรักษศาสตร์ ที่เป็นศิลปะประจำชาติแล้วนั้นยังลงมีการจัดการแสดงโขนจากศิลปินที่มีความชำนาญอย่างมากมาร่วมแสดงอีกด้วย โดยการดำเนินการจัดงานจำนวน 3 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การดำเนินกิจกรรมโขนกรุงศรี

ลำดับที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมการแสดงรายได้จากการท่องเที่ยว
1	4 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงพื้นบ้าน 2. การแสดงโขนเยาวชนจาก โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย และ โรงเรียนประจักษ์ ชูผลการแสดง เล่ห์อสุริน ปิ่นลงกา 3. การประชันการแต่งกลอน
2	5 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงพื้นบ้าน 2. การแสดงจากอาจารย์ธนิตร์ ศรีกลิ่นดี ศิลปิน แห่งชาติ พร้อมด้วย เก่ง ธชช ประทุมวรรณ 3. การแสดงโขนจากศิลปินระดับประเทศ ในชุดการแสดง ทศกัณฐ์ยกกระบ-หนุมาณชุกล่องดวงใจ-พระรามคืนนคร
3	6 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงหุ่นละครเล็ก ในชุดการแสดง คนเซ็ดโขน VS คนเซ็ดหุ่น 2. การแสดงโขนจากศิลปินระดับประเทศ ในชุดการแสดง ชัคนาคศึกคำบรพ์

ที่มา: ศรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ พ.ศ. 2563

ภาพที่ 1: ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลโขนกรุงศรี

ที่มา: <https://go.ayutthaya.go.th/ข่าวประชาสัมพันธ์/เทศกาลโขนกรุงศรี>

การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็น การกระตุ้นเศรษฐกิจหลังสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา และนับว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก จากการดำเนินการจัดกิจกรรมใน 3 คือ ระหว่างวันที่ 5-6 กันยายน พ.ศ. 2563 รวมจำนวนนักท่องเที่ยว 34,000 คน เกิดรายได้จากร้านค้า 1,000,000 บาท อัตราการใช้สอยเงินหมุนเวียนในพื้นที่จำนวน 52,000,000 บาท ผู้เข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์โครงการจำนวน 2,310,000 คน จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวประชาชนยังมาท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้

“งานโขนกรุงศรี เป็นงานที่มีการประชาสัมพันธ์ดี สถานที่จัดดี การแสดงและส่วนประกอบสถานที่สวยงามมาก โดยมีประชาสัมพันธ์เชิญชวนแต่งชุดไทยมางาน มีสถานที่ให้ถ่ายรูป มีคนมาร่วมงานจำนวนมาก ถือเป็น การกระตุ้นการใช้จ่ายในพื้นที่ และลดสภาวะความเครียดจาก สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาได้อย่างดี” (Nuchim, 2020)

“เทศกาลโขนครั้งนี้ เป็นงานที่ถือว่า มีคนเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก จนไม่น่าเชื่อ จึงสังเกตได้ว่าจริง ๆ แล้วหรสพต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการแสดง โขนถือว่าเป็นตัวเชื่อมโยงผู้คน และยังเป็นตัวขับเคลื่อนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดีมาก หลังจากโรคระบาดที่เกิดขึ้น” (Sap-hong, 2020)

จากงานเทศกาลโขนกรุงศรีที่จัดขึ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงสามารถส่งเสริมกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ ภายหลังจากสถานการณ์โรคระบาดที่รุนแรง อีกทั้งผู้คนในพื้นที่รวมถึงนอกพื้นที่ยังคงให้ความนิยมเป็นอย่างมาก เกิดจากใช้จ่ายมีเงินอัดราเงินมีสภาพคล่อง รวมถึงด้านจิตใจหลังจากที่มีสภาวะเครียดจากสถานการณ์ดังกล่าว จากกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดง จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการทางศิลปะการแสดง

อภิปรายผล

ด้วยสถานการณ์จากที่กล่าวจะเห็นได้ว่า โรคระบาดโคโรนาส่งผลกระทบในวงกว้างครอบคลุมหลายธุรกิจ รวมถึงเชิงเศรษฐกิจของโลก ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศ ที่มีการขับเคลื่อนประเทศจากธุรกิจการท่องเที่ยว จากสถานการณ์ดังกล่าว เมื่อมีการปิดประเทศและมาตรการกำหนดควบคุมพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างเห็นได้ชัด ทั้งเศรษฐกิจในระดับชุมชน ภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ โดยหลังประเทศไทยมีการผ่อนปรนเมื่อสถานการณ์ดีขึ้น และมีการให้ดำเนินธุรกิจหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อามาตรการเฝ้าระวัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ เร่งฟื้นฟูสภาพการท่องเที่ยว โดยดำเนินการควบคู่ไปกับหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ รวมถึงชุมชนอย่างรวดเร็วด้วยกระบวนการสร้างกิจกรรมให้บุคคลในพื้นที่มีส่วนร่วม ด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวขับเคลื่อนโครงการ

เทศกาลโขนกรุงศรี เป็นโครงการทางด้านศิลปะการแสดงโครงการแรกที่ถูกจัดขึ้น หลังจากสถานการณ์ดังกล่าวไปในทิศทางที่ดีและสามารถควบคุมได้ มีการดำเนินการจัดหลายวันติดต่อกัน เน้นการประชาสัมพันธ์ทางระบบสารสนเทศ เพราะ ทุกประชาชนส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันใช้พื้นที่ทางสื่อดิจิทัล เพื่อติดตามข่าวสาร รวมถึงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคลกันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้กิจกรรมดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก จึงเป็นข้อค้นพบได้อย่างดีว่า ศาสตร์ในด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และสามารถกระตุ้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เทศกาลโขนกรุงศรี ยังเป็นรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของประเทศไทย ในกิจกรรมดังกล่าวผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากมาเข้าชมเพื่อสร้างความบันเทิงแล้วนั้น ยังคงซาบซึ้งถึงอรรถรสของภูมิปัญญาไทยที่หาชมได้ยาก กิจกรรมดังกล่าวยังคงได้รับความสนใจจากเยาวชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะการแสดงแขนงโขน เพราะเยาวชนได้เห็นถึงรูปแบบการแสดงจริง จากการรับรู้จากภาพเชิงประจักษ์ ทำให้สามารถเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญและสามารถเป็นตัวกระตุ้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการผสมผสานศาสตร์ด้านศิลปะการแสดงในหลาย ๆ รูปแบบกิจกรรมกันไว้อย่างเหมาะสม อีกทั้งใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือประเพณีในการขับเคลื่อน จึงส่งผลทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ที่แสดงผ่านศาสตร์ศิลปะการแสดง ให้ก่อเกิดคุณค่าต่อมนุษย์ในด้านสุนทรียภาพของ การสร้างความสุนทรีย์ในช่วงหลังสถานการณ์อย่างสมบูรณ์ลงตัว และเป็นสิ่งสะท้อนได้ว่ารูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่สร้างความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังแฝงไปด้วยวัฒนธรรมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกับศาสตร์ด้านศิลปะการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา

References

Aungkhasirisap, W. (2001). *Mythology*. Bangkok: Khopfai Press. [in Thai]

BBC. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from

<https://www.bbc.com/thai/thailand-54143780>

_____. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from

<https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>

Khanwan, P. (2020, October 25). Ayutthaya tourist assistance center officer.

Interview. [in Thai]

Misomsak, T. (2020). Guidelines for promoting cultural tourism via performing arts:

A case study of world Wai Kru Muay Thai ceremony Phra Nakhon Si

Ayutthaya. *ARU Research Journal*, 7, 87-94. [in Thai]

News Thai PBS. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from

<https://news.thaipbs.or.th/content/295007>

Nuchim, D. (2020, October 26). *Cultural tourist*. Interview. [in Thai]

Sai-thongkham, C. (2018). *Thai performing arts Ram Rabam Lakhorn Khon*.

Bangkok: Nucha Printing. [in Thai]

Sap-hong, K. (2020, October 20). Performing arts teacher of Phra Nakhon Si

Ayutthaya Educational Service Area Office 1. Interview. [in Thai]

Sunphongsri, K. (2017). Aesthetics, philosophy of art, visual art theories, art criticism.
Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Authors

Miss Tidarat Pumiwattana

Department of Human of Humanities and Social Sciences

Phranakhon si Ayutthaya Rajabhat University

Tel. 095 494 4017 E-mail address: tidarat2517@gmail.com

Mr. Treethawat Meesomsak

Department of Music and Performing Arts Faculty of Humanities and

Social Sciences Chiang Mai Rajabhat University

Tel. 090 125 5667/098 841 6639

E-mail address: Treethawatcmru@gmail.com